სახალხო გაზეთი

სურათებიანი დამატება
გაზეთის № 1063

დამატების № 187

კვირა, 8 დეკემბერი 1913 წ.

მღვდელი და დიაკვანი

(ნაწყვეტი მივიწყებულ მოთხრობიდან)

(შემდეგი *)

III

ს. ფერდობანში მღვდლისთვის საეკლესიო სახლი არ იყო. ნაცნობ მეგობრები მღვდელს ალექსი ნოზაძეს არავინა ჰყავდა; დღეს, პირველად იყო ამ სოფელში და ამიტომ გადაწყვიტა, ჩამომხტარიყო დიაკვანთან, დათა ხარაშვილთან.

ქანდაკება რ. ჰასელბერგისა.

დიაკვანი დათა ხარაშვილი, ანუ როგორც სოფლელები. ეძახდნენ „დათაია დიაკონი“ ადგილობრივი მკვიდრი იყო დათაია დიაკვანს ჰქონდა ოცდაოდ ქცევა მიწა, ზოგი მის მიერ კეთილ შეძენილი, ზოგიც შთამომავლობით გადმოსული, ედგა სოფლის პირობაზე გვარიან კარგი ოთხი თვალი ოდა, ჰყავდა ხარ-ფური, ცხენ-ჯორი, თვითონ იყო გამრჯელი, შრომის მოყვარე, თამამი და ენიანი, ასე რომ, სოფელში ჭკუის საკითხ და გამოცდილ კაცად ითვლებოდა.

დათია დიაკონი ქვრივი იყო. ორი ვაჟი სასულიერო სასწავლებლები ეზრდებოდა. სახლში ოჯახის მეთვალყურედ და დიასახლისად ჰყავდა დედა, თუმცა მოხუცი, მაგრამ ჯერ კიდევ ჯანსაღი და იშვიათი გამრჯელი ადამიანი.

ახალ მღვდელს დათაია დიაკონი დიდის აღტაცებით მიეგება. ჯორიდან მოწიწებით ჩამოიყვანა, სახლში მიიწვია, ჯოხს უნაგირი მოხსნა და საბალახოდ გაუშვა, ვახშმის თავდარიგი დაიჭირა, ერთი სიტყვით დაფაცურდა.

— დიდად მოხარული ვარ, მამაო, თქვენი მოსვლისა, დიდათაც გმადლობთ, რომ პირველად, აქ, ჩემთან ინებეთ ჩამოხტომა—მხიარულად უთხრა დათაია დიაკვანმა, როცა ყოველიფერი მოაწესრიგა და ვახშმის მოლოდინში სტუმრის შესაქცევად ოთახში ჩამოჯდა.

— მეც დიდად სასიამოვნოდ მიჩანს თქვენი გაცნობა, მხიარულადვე მიუგო მღვდელმა,—ღმერთმან კეთილჰყოს ჩვენი თანა მსახურების დაწყება, სიმშვიდით და სიმართლით, თანხმობით და ერთსულოვნობით შეგვაძლებინოს უფალმა საზოგადო სამსახური, საიდებლად ღვთისა და სასარგებლოდ მოყვასთა ჩვენთა.

— გმადლობ, მამაო, თქვენი მობძანების ერთობ მოხარული ვარ, განიმეორა „დიაკონმა“ — მამიჩემის სულს გეფიცები, ეს ორი დღეა თვალი სულ შარაგზისკენ მეჭირა. ვიცოდი, რომ ჩამობძანდებოდით. გუშინწინ სატირალში გახლდით, აქ ერთი აზნაურიშვილი გარდაიცვალა, დეკანოზიც ბძანდებოდა და მიბრძანა: ხვალ ან ზეგ, მამა ალექსი უსათუოდ მობძანდებაო, მართლაც ასე გამოვიდა.

— უკაცრაოდ კი ვარ, დათია, მაგრამ აქ ჯერ ნაცნობი არავინა მყავს,—მოიბოდიშა მღვდელმა.

— შენ მტერს ღმერთი გაუწყრა, აბა, რა ბრძანებაა, ითაკილა დიაკვანმა, —ბატონო, ტრაპიზონში ხომ არა ვართ. აბა, ვისთან უნდა მისულიყავით, თუ არა ჩემთან. სხვა რა შემიძლია მე საწყალს, ოორემ წვიმისაგან კი დაგიფარავთ, მგონია; ეს ჩემი ქოხი, მამაო, ისე იგულეთ თავი, როგორც საკუთარ სახლში. ანაფორა გაიხადეთ, მამაო, ნამგზავრევი ბრძანდებით, წამოწექით.

მღვდელმა ანაფორა გაიხადა, დათაიამ ბალიშ-მუთაქა მიართვა და მ. ალექსი ტახტზე ხება-ნება წამოწვა.

— კაი სოფელი ყოფილა ფერდობანი, ძლიერ მომეწონა. ბუნება ერთობ მდიდარია, ხალხიც მჭიდროდაა, ქუჩა-ქუჩა დასახლებული, რაც ჩვენ ქვეყანაში, ამ ოდიშში მაინც, იშვიათია, სთქვა მღვდელმა.

*) იხ. სურათებიანი დამატება № 186.

— კარგი სოფელია, ძლიერ კარგი სოფელია, სწორედ არა უშავს რა, ხმის თან და თან აწევით მიუგო დიაკვანმა,—თუ აქ ერთხელ მაგრა ფეხი მოიკიდეთ, მერწმუნეთ არ ინაღვლებთ. უკეთესი მრევლი ახლო-მახლო არ მოიძებნება. ორასი კომლი, ბატონო, აი თუ გინდ, აღსარების მთქმელთა სია გასინჯეთ, წმიდა ბინადარი მცხოვრებია, ორი სამი თუ ურევია აზნაური, თორემ დანარჩენი ყველა მედრამეა. ეს კარგი. ახლა ხაზინიდან ჯამაგირი სამასი მანეთი; მიუმატეთ სხვა და სხვა შემოსავალი, რა თქმა უნდა... თუ გაისარჯეთ და მარჯვედ მოიქეცით, მერწმუნეთ, რომ სასინანულოდ არ დაგრჩეთ ჩვენი სოფლის არჩევა.

— ღმერთმან ქმნას. ჩემი მხრივ ვეცდები, რაც შემიძლიან შრომა და ჯაფა არ დავზოგო, რომ საზოგადოებას პირნათლად ვემსახურო. ცხოვრებაში, მართალია, ჯერ გამოუცდელი ვარ, მაგრამ ღმერთი მოწყალეა, თან და თან მივეჩვევი..

— მიეჩვევით, მამაო, მი...ე... ჩვევით, გააგრძელა დათაია დიაკვანმა,—ნათქვამია, ბატონო, თევზს თავიდან დაიჭერენო. ყოვლისფერ საქმეში ასეა. ყოვლისფერი საქმე თავიდან უნდა დაიჭირო. ამასთან ხერხი უნდა ყოვლისფერს, ყოველ საქმეს ხერხი ესაჭიროება. თქვენ მამაო, მართალია, ნასწავლი კაცი ბძანდებით, მე კი... ჰა! სადღაც ნამარნევის მონასტერში ერთი ორი ალილუისთვის მომიკრავს ყური, მაგრამ გამოცდილებით, აკი თქვენც მეთანხმებით... ოც და ხუთი წელიწადი გავიდა რაც აქ „პრიჩეტნიკ"-ადა ვარ და რაღა გასაკვირველია, რომ აქაური ამბები „მამაო ჩვენო"-სავით ვიცოდე. თქვენი მაკურთხებლის წმიდა მარჯვენას გეფიცები, რომ ჩემისთანა სიმართლეს აქ არავინ გეტყვის. არც გასაკვირველია! ჩვენ ორთავენი ერთ საქმეს ვემსახურებით... ჩვენი ინტერესები, ბატონო, ა... ასეა, დიაკვანმა ორივე სალოკი თითი მოკაკვა და ერთმანეთსგადაბა... მე აქ, მამაო, თვით სატანა რომ ამოიყვანო ქვესკნელჯოჯოხეთიდან ის ვერ გამაცურებს... ოცდა ხუთი წელიწადი ოცდა ხუთი დღე არ არის... განსვენებულის თქვენი წინა მოადგილის მამა იოანნეს მამის პატიოსანი მღვდლის გაიოზის დროსაც მიმსახურნია. ამიტომაც მოგახსენებთ, რომ ამ თავითვე თუ საქმე მტკიცედ და მაგრა დაიჭირეთ, ამ თავითვე თუ ხერხიანად შეაყოლეთ საქმე, შემდეგ ცხოვრება წავა და წავა; არც ჩვენ ვიზარალებთ და ხალხშიც არევ-დარევა არ შევა.

ა. ყაზბეგი (მოჩხუბარიძე) (მარჯვნივ) მისი გარდაცვალების 20 წლის თავის გამო. და მისი მეგობარი ვაჟა-ფშაველა.

ახალგაზდა მღვდელს დიაკვნის ასეთი გრძელი წინასიტყვაობა, მაშინათვე ანგარიშებზე ლაპარაკის ჩამოგდება და რაღაც უკვე არსებული წესრიგის დაცვა, რაც ჯერჯეროობით ქარაგმებით იყო წარმოთქმული, ცოტა არ იყოს, არ მოეწონა და შეეცადა ლაპარაკი სხვა საგანზე გადაეტანა.

— რა საკვირველია, რა საკვირველია, ყოვლისფერს მივეჩვევით,—ანგარიშ მიუცემლად მიუგო მღვდელმა,—მითხარ გეთაყვა, დათა, ეკლესია ამ შენი სახლიდან შორს არის თუ არა?

— არა, მამაო, აგერ არის, ნახევარი ვერსი არ იქნება.

— ძლიერ კარგი. სხვა თვით შენობა როგორია?

— ხის შენობის პირობაზე ერთ დროს გვარიანი იყო, მაგრამ ახლა დაძველებულია. ხის შენობა, რაც გინდა იყოს, საშვილიშვილოდ ვერ გამოდგება. საძირკველი გული მუხა ჰქონდა, მაგრამ დროთა გახმავლობაში მაინც დალპა და შიგნით გამოფუღურავდა. ისეთი ვირთაგვები დარბიან შიგ, რომ გოჭები გეგონებათ, ხანდისხან, თითქო აქ არაფერიაო, უსირცხვილოდ შიგ საყდარშიაც დახტუნავენ მაგ წყეულები. ერთხელ, ერთი უშველებელი ვირთაგვა, განსვენებულს. ბ. ირიანნეს შიგ საკურთხეველშიაც შეუვარდა... აბა გასაწყვეტი, აი, ამ სიგრძე კუდს მიათრევდა, თითქო მოქსოვილი მათრახიაო.

— არა სასიამოვნო მოვლენაა.—დინჯად შენიშნა მღვდელმა.

— ოღონდაც რომ სასიამოვნო არაა, მაგრამ რას გააწყობ. რამდენჯერ გამოუცხადეს, ბატონო, მრევლს. ორჯერ სამჯერ ჩვენძა „პრისტავმა" ბესარიონ ქველიძემაც შეკრიბა მრევლი... კაი დაგემართოს კაი ბიჭი ის იყოს. ახლახან სრული „პრისტავობა" მიიღო. ერთი ბეწო ბიჭი მინახავს, დახეული ჩუსტებით დადიოდა... ახლა, ოქროს „აპილატები"-თ აქვს მხრები გაბრწყინვებული. ბევრი უქადაგა, ღვთის წინაშე, საზოგადოებას ახალი ეკლესიის აშენებაზე, მაგრამ ჯერჯეროობით ვერა შეასმინა რა. ზოგი იძახდა; ისევ ეს შევაკეთოთო, ზოგი,—ახლის აშენება იჯარით გადავცეთო. ზოგი,—რა მესაყდარ-მეეკლესიება, სახლში წვიმა ჩამოდის, ისლით ვერ გადამიხურავსო. მოდი და ასეთ ორიანტელში გაართე თავი... მე, მამაო, ამას წინად იმიტომაც მოგახსენეთ, ხერხია ამ თავითვე საჭირო მეთქი. სოფელი თავის-თავად კარგია ე.ი. ღარიბი არაა, მაგრამ რომ რიგიანად ისარგებლო, მაგრა უნდა გეჭიროს სადიო, თუ ერთი მოუშვი, შენი მტერი...

— ახალი ეკლესიის აშენება მართლაც და სახუმარო საქმე არაა,—შენიშნა მღვდელმა. —მარტო გამოცხადებით, თუნდ სრული „პრისტავ"-მაც გამოაცხადოს, არა გაკეთდება რა. ამისათვის ბევრი შრომაა საჭირო. თავი და თავი კი, ნიადაგი უნდა იყოს ამისთვის მომზადებული თვით ხალხში. თვით ხალხი უნდა გრძნობდეს ეკლესიის საჭიროებას, მაშინ ყოველნაირი დაბრკოლება ადვილი დასაძლევია...

— ე... ეხ! ბატონო, ჩვენ ხალხთან,—სიტყვა ძოუჭრა დათაია დიაკვანმა.—ჩვენ ხალხთან კიდევ მუშტით და ტყვით თუ გაიტან რასმე, თორემ სხვაფრივ ვერას გააწყობ. შენი მაკურთხებელი მარჯვენა არ გამიწყრეს იმის მეტი, ჩვენმა ხალხმა ნებაყოფლობით და თავისი გულკეთილობით ახალი საყდარი არ აგვიშენოს. მაგრამ ამას ჩვენ თავი დავანებოთ... სხვა უბრალო საქმეშიაც მათთან სიმაგრეა საჭირო. ერთხელ თუ მოუმჩატე, ერთხელ თუ მოურბილე, იცოდე მამაო, წახდა საქმე! აკი ამიტომ მინდოდა თქვენთვის მომეხსენებინა... განსვენებული ივანე მღვდელი, ღმერთმან სასუფეველი დაუმკვიდროს, და... იშვიათი კაცი იყო სწორედ. კაცი კი არაა, მამალი მგელი იყო სულ განათლებული. სოფლელების ხერხი იცოდა, ანი და ბანივით იცოდა, მაგრამ იმასაც კბილით ეჭირა მრევლი.

ახალგაზდა მღვდელმა დიაკვანს გაოცებით შემოხედა.

— აბა როგორ გგონიათ, მამაო, გააგრძელა დიაკვანმა.

— მაშ როგორ გინდათ იცხოვროთ ამ ქვეყანაზე! ქვა უნდა იყოთ, ჩემო ბაბაია, სალი კლდე უნდა გახდეთ მიუდგომელი, ფოლადი უნდა გახდეთ გალესილი, რომ ცხოვრებაში თავი რიგიანად გაიტანოთ. თორემ მერწმუნეთ, თუ ერთხელ დაგიბრიყვეს, თავზე წამოგაჯდებიან და თუ წამოგაჯდნენ, გასაქანს არ მოგცემენ. ეს იმიტომ მოგახსენეთ, რომ განსვენებული თავის თავს დასაძლევად არავის არ აძლევდა. წინ და წინვე გამოზომილი ჰქონდა, ვისთან როგორ მოქცეულიყო! დაიწყო სამსახური თუ არა, მაშინათვე ერთ გარკვეულ გზას დაადგა და მთელი ოცდა ორი წელიწადი არ გადაუხვევია.

ბარბარე ყიფიანი.

(იხ. დღევანდელი „სახ. გაზ.")

ცხვირით მიწას ახხევინებდა, ვინც გინდა ყოფილიყო და თავის მართებულს უკანასკნელ მარჩილამდე გადაახდევინებდა. ღარიბი, საწყალი და მაგისთანები იმან არ იცოდა. ამ მხრივ, მართლაც და ყოჩაღი იყო განსვენებული. სხვაფრივ არ შეიძლება, მამაო! ხალხი? თუ ხალხს ყური უგდე, ავა... ვაია, წასულია ჩვენი საქმე! ხალხი დიდი ქვეშ-ქვეშა რამ არის, სულ მუდამ სიღარიბეზე და გაჭირვებაზე ბუზღუნებს, სულ მუდამ სიღარიბეზე და გაჭირვებაზე ბუზღუნებს, სულ მუდამ ტირის და შეიხედავ: ამან კაი ცხენი იყიდა, იმან კაი უნაგირი გააკეთებინა, აგერ ამან კაი ხმალ-ხანჯალი მოაჭედინა, აგერ იმან კაი ოდა გამოჭიმა. საერთოდ კი ყველა ტირის, ღარიბნი ვართ, ღატაკნი ვართო. განსვენებულმა იცოდა მაგათი ამბავი. წესრიგის ფულის გულისათვის არავის მოერიდებოდა.

— ამაში ვერ დაგეთანხმები, გააწყვეტინა მღვდელმა.— ღმერთმან ქმნას, რომ ყველას ცხენიც ჰყავდეს და ხარიც, სახლიც კარგი ედგას და ყანაც კარგი ჰქონდეს, მაგრამ საუბედუროდ ამ საერთო ბედნიერებას ჩვენ ქვეყანაში ჯერ ვერ ვხედავთ. მე დღეს ხუთი-ექვსი სოფელი გამოვიარე! გულის წუხილით უნდა აღვნიშნო, რომ სიღარიბე, სიმშილი და ნაკლულევანება უფრო მეჩხირებოდა თვალში, ვიდრე სილაღე და სიუხვე. შეიძლება ეს თქვენი სოფელი გამონაკლის შეადგენდეს, მე ჯერ აქაურობა არ დამითვალიერებია, ბნელოდა, რომ შემოვედი, მაგრამ არა ვგონებ, უმეტესობა აქაც შეძლებული და უზრუნველყოფილი იყოს. რამდენად გამიგია, აქეთკენ, მიწის საშინელი სიძვირეა თურმე. ჩვენი ხალხის ცხოვრების ერთად ერთი წყარო ჯერჯერობით ხომ მიწის დამუშავებაა და სადაც მიწა ძვირია, იქ, უეჭველია, სიღარიბეც იქნება. განსვენებულზე მე არაფერს ვიტყვი, ღმერთმან სასუფეველი დაუმკვიდროს. ხოლო ჩემი აზრით მოძღვარ მოწაფის დამოკიდებულება მამაშვილური უნდა იყვეს, რამე სასყიდლის მიცემა ნებაყოფლობითი და ყოველ შემთხვევაში მრევლის ნივთიერ შეძლებასთან უნდა იყოს შეთანხმებული, თორემ რას ამბობ, დათა, მართალია ჩვენც ცხოვრების სახსარი გვინდა, მაგრამ შემძლებელი და ღარიბი თუ არ გავარჩიეთ, რა გამოვა...

— ოი მამაო, დამერწმუნე მაგის გარჩევა ჩვენთვის არავის მოუნდვია. უბედურება სწორედ ამნაირად საქმის დაყენებაშია. თუ ასე მოვიქეცით, სიმშილით ამოვიხოცებით. თუ ნება-ყოფილობაზე მივაგდეთ საქმე, „გროშ" გახვრეტილს არავინ მოგვცემს და დავრჩებით ხელ-ცარიელი. ეს საქმე მე, ბატონო, ძლიერ კარგად ვიცი და ამიტომ მინდოდა თქვენი გაფრთხილება; თქვენ, რა თქმა უნდა, დიდი განათლებული. მაგრამ მე როგორც გამოცდილი, ოცდა ხუთი წელიწადი, აი ამ გასულ თიბათვეში შესრულდა, რაც ამ წმიდა გიორგის ეკლესიასთან „პრიჩეტნიკადა" ვარ დ ვიცი ჩვენი ხალხის ხასიათი, თუ ხელი არ მოუჭირე, ისე ვერაფერს დასძრავ. სიღარიბე—სიღარიბეა, მაგრამ კრებულსაც ხომ ცხოვრება უნდა. სახლი, კარი, კერზი, მოყვარე, ცოლი, შვილი, ამას ყოვლისფერს ხომ პასუხის გაცემა უნდა.

— ალბად, შენ ვერ გაიგე ჩემი ნათქვამი, ან მე ვერ გამოვთქვი გასაგებად, ცოტა არ იყოს, ხმას აუწია და წამოწითლდა მღვდელი.—კაცო, ცოლ-შვილი, სახლ-კარი და ამისთანები, რომ საჭიროა და დასაკმაყოფილებული თავის-თავად ცხადია, ამაზე ვინ რას ამბობს; ჩვენ რომ ცხოვრება გვინდა, ამას მე უარს არა ვყოფ. მე ვამბობ მხოლოდ, რომ მრევლსა და კრებულს შორის თავდაპირველად უნდა სუფევდეს ნდობა და სიყვარული. არა მხოლოდ ლიტონი სიტყვით, არამედ მხურვალე გულით, ჭეშმარიტად საგრძნობელად. მაშინ ყოვლად წარმოუდგენელია, რომ ორასმა კაცმა, ღარიბებიც რომ იყვნენ, ერთი და ორი კაცი, მათთვის საჭირო და სასარგებლო, სიმშილით ამოხოცოს. მე ვერაფრის გზით ვერ დავიჯერებ, რომ თუ კეთილი, მამა-შვილური გრძნობა და მეგობრობა სუფევს მოძღვარსა და მრევლს შორის, იქ საჭირო იყოს წესრიგის ფულის გადახდევინების დროს ძალა, ჩხუბი, ტუკი და მაგისთანები. ყოველგვარი ფულის გადახდა ნებაყოფლობით და თანხმობით უნდა ხდებოდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში მოძღვარ-მოწაფეობას ადგილი არ ექნება. ეს იქნება რაღაც ძალადობა, „ეკზეკუცია", უსამართლობა. კანონითაც რომ გავსინჯოთ საქმე, მღვდელს უფლება არა აქვს წეს-რიგის ფულის თაობაზე მრევლთან იჩარჩოს და ძალა იხმაროს: სხვა არა იყოს რა, მთავრობის ყურამდე თუ მივიდა, კრებულს დიდი საყვედური მოუვა და შეიძლება საყვედურსაც არ დააჯერონ. ეკლესიური კანონ-მდებლობა სასტიკად უკრძალავს მღვდელს ჩარჩობა-ვაჭრობას; მტკიცედ წარმოსთქვა ახალგაზდა მღვდელმა და ზეზე წამოდგა.

IV

დათაია დაიკვანიც ფიცხლავ ზეზე წამოიჭრა, გულზე ხელი მიიდო და აუჩქარებლად შეაყოლა:

— არ გამიწყრეს თქვენი მარჯვენა, მამაო, არავითარი „უკალონობა" თავის დღეში ჩვენ არ ჩაგვედინოს. განსვენებული? ღმერთო მომკალი! „კალონს" ერთ დრამასაც არ გადააცილებდა. მართალია „სემილარია" „ღემლაზიაში" სწავლა არ მიეღო, მაგრამ თავისი საქმეში? ციდან ჩამოსული ანგელოზი ვერ აჯობებდა. მე შენ გეტყვი და სხვაზე ნაკლებ მიღებული, ან სხვაზე ნაკლებ პატივ-ცემული იყო! სახელ განთქმული და დაჯილდოებული არ იყო თუ? კამილავკა უკვე ჰქონდა, ოქროს ჯვარზე წარდგენილიყო და, რავა გგონიათ, სიკვდილს

კომპოზიტორი ა. ჭილაშვილი.

(იხ. დღევანდელი „სახ. გაზ.")

რომ არ ესწრო, არ მოუვიდოდა თუ? ინგურისა დ ცხენი წყლის შუა ვისთვის გინდა გეკითხა მღვდელი ივანე ჭარბავა, ყველა სიამით გეტყოდა, სწორედ კაი კაციაო. „უკალონ"-ო იყო კი არა, ბატონო, მართებლობა ხელის გულზე ყავდა. „პრისთავი" გინდა, „მირონ პოსტონიკი" გინდა, „ვეზნაჩალიკი" გინდა, სულ მასთან მოდიოდნენ, ჭამდენ და სვამდენ, თავზე ევლებოდნენ. სხვა რა გინდა, ბატონო, თვით „ჭყონდარს" (ჭყონდიდელი) თვალ „ნაკაკაზე" არ დაუარდებოდა, ისე, უყვარდა. ღმერთი გამიწყრეს, ხვალინდელი დღე არ გამითენდეს, თუ თვალით ნახული და ჩემი ყურით გაგონილი არ გითხრა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შარშან წინ, ბატონო, „ჭყოინდარი“ სარევიზიოდ დაბძანდებოდა. ამ ჩვენი კუთხისაკენ პირი ქნა თუ არა, პირდაპირ მ. ივანეს სახლისკენ გამოეშურა. ესტუმრა. ბარჯღამ ოციოდ წარჩინებული პირი ახლდა თან ჭყოინდარი. თან დიდი კაცის შვილი, ბევრი ვინმე ახლდეს, რა გამიკვირდება. რომ თქვას კაცმა, ჩვენთვის რევიზია არც კი გაუკეთებია. თეოფილე ბერი და თავისი არქიდიაკონი გაგზავნა საეკლესიო დოკუმენტების დასათვალიერებლად. ისინიც შუა გზიდან უკან გამობრუნდნენ. „ამ სიცხეში სად ვეთრიო, ბიჭო, ამ სისხო კაცი“-ო, სთქვა თეოფილე ბერმა. „ხომ ყოვლისფერი რიგზეა“-ო.—დიახ, ბატონო მეთქი. ეს იყო და ეს.

დაფაცურდა ცხონებული მ. ივანე, ძალიან პურმარიდიანი კაცი იყო. ისეთი დეკეული დაჭკლა, რომ სწორედ ორი თითის სისქე ქონი ზედ ედო. მოხსნა ათ კოკიანი საგანგებოდ დაყენებული ღვინო. გაჩაღდა სადილი, მაგრამ რა სადილი! ჩიტის რძეო, რომ იტყვიან, ის არ აკლდა. სუფრაზე ორმოც კაჯზე მეტი იჯდა. თამადად, რა თქმა უნდა, ჩვენი თავადი ოთარი აირჩიეს. უკეთესი სათამადო კაცი მთელ დუნიაში არ მოიძებნება; მხიარული, მომღერალი, მოლაპარაკე... ან რამდენ ღვინოსა სვამს მაგ ოჯახქორი, რვა ბოთლ ღვინოს ისე დალევს, თითქო ერთი ჭიქა გადაუკრავსო და საქმე ისაა, არ დათვრება, ისე ცოტა შექეიფიანდება და ისევ თავის კალაპოტში ჩადგება.

გამხიარულდნენ, შეექცნენ, მოილხინეს, გადაჭკრეს. მე სულ იქვე ვტრიალებდი, ვემსახურებოდი.

„მერცხალო მშვენი...ე...ეროო...ო? რომ შეაკრიალა ხმა ჰაერში ოთარმა, „იადონო პატიოსანო“, რომ მოსძახა გელა ფონიშვილმა „მტრედისფერი და ო...ო...ქრო...ოვანოო...“, რომ დააგუგუნა ბანი არჩილ ხათრიგურმა, ოცი წლის მიცვალებული, რომ გან და გან გაშოთილი გდებულიყო იქ, სწორედ, თვალს გამოაჭყეტდა.

თვით მათი მეუფებაც გამხიარულდა. კაცნი ვართ, მამაო, ყველანი! მ. ივანეს სადღეგრძელოს მირთმევა ყოვლად სამღვდელომ ვერცხლით მოჭედილ ყანწით ინება. მ. ივანეს პატივ-საცემად ყველანი ზეზე წამოიჭრენ. „საყვარელო და ძვირფასო შვილოო, მიმართა ჭყოინდარმა“ მ. ივანეს.—სულით და გულით მოხარული ვარ, რომ ამდენ პატივცემულ პირებთან ერთად, შენ ჭერ ქვეშ, შემთხვევა მეძლევა შენი სადღეგრძელო დავლიოო“. მე შენ გიცნობ, როგორც პატიოსანს, გულკეთილს, საქმის აღმასრულებელს და მტკიცე კაცსაო“. ასე უთხრა, ჩემი ორი ბალანა ნუ დამეხოცება.—შენ სამსახურს, შრომას და ღვაწლს, ჯერ ღმერთი არ დაივიწყებს და მეც არ დაგივიწყებ, სახეში მეყოლებიო“. მერე ამბობდნენ, ალბად ყოვლად სამღვდელოს მ. ივანეს გაბლაღოჩინება ჭნდა. რავა გგონია, მამაო, სიკვდილს, რომ არ ესწრო, არ მისცემდა თუ? ალტაცებით დაუმატა დათაია დიაკვანმა.

— ბიჭო, ბიჭო, რა ამბები გქონიათ, წამოიძახა, დიაკვნის ნათქვამით დაინტერესებულმა მღვდელმა.

— აბა რა გგონია, მამაო! „უკალონო“, უსამართლო იყო კი არა... სხვა დროსაც, თუ გინდა, მადლობის და ტკბილი სიტყვის მეტი მის ყურს არ სმენია არც მღვდელ-მთავრისაგან, არც დეკანოზისაგან.

— თავის საქმეში კი, ძლიერ მტკიცე იყო, ცხონებული, თითქო თავის თავს ელაპარაკებაო, გააგრძელა დიაკვანმა ცოტა სიჩუმის შემდეგ.—ვსთქვათ, მოვიდნენ ჯვრის-საწერად. ორ თუმანს ეტყოდა სხვაფრივ ჩვენ ხალხთან არ შეიძლება, ბატონო! დაიწყებოდა ერთი მოციქულობა, ღრიჭინი, აი აქეთ, აი იქით, მაგრამ უმალ მოკვდებოდა საწყალი და თუმანზე ქვევით მაინც არ ჩამოვიდოდა.

მღვდელს სახეზე რაღაც მწუხარება აღებეჭდა, ჩუმად ამოიოხრა, კაბის ჯიბეებში ხელები ჩაიწყო და თავ-დაღუნვით ოთახში გაიარ-გამოიარა.

— განა მარტო ცხონებული იქცეოდა ასე? ცოტა არ იყოს, გაუბედავად წარმოსთქვა დიაკვანმა.—შორს წასვლა რა საჭიროა. ავიღოთ, თუ გინდ მ. ბლაღოჩინი. კაცი დეკანოზია, აქედან აქამდის, ხელი მოისვა დიაკვანმა გულ-მკერდზე,—კაცი ბროწეულივით წითელ ჯვრებით და მენდლებითაა დახლართული. აბა გაბედოს ვინმემ მასთან ხელ-ცარიელი მისვლა? ჯვრის წერა და მაგისთანებს თავი დაანებე, ისე ტყუილად. როგორ არა? არც ცოცხალს და არც მკვდარს უფულოდ საყდრის ეზოშიაც ცხვირს არ შეაყოფინებს.

— „რა რთულია, რა დახლართულია, რა გაუგებარია და მიუწდომელია საერთოდ ცხოვრება, ფიქრობდა მღვდელი და თავ-დაღუნული ოთახში დადიოდა, „რამდენი ცოდნა, გამოცდილება, ხასიათის სიმტკიცე, გულ-კეთილობა და სხვა და სხვა ამისთანებია საჭირო, რომ კაცმა ასეთ პირობებში ნაყოფიერად იშრომო, თანამოსამსახურეებთან თანხმობა შეინარჩუნო, ხალხიც დაიმეგობრო და მათ საკეთილ-დღეოდ რამე კულტურული მუშაობა დაიწყო. სად არის ცოდნა! რა მასწავლეს ცამეტი წლის განმავლობაში სასარგებლო და ცხოვრებაში გამოსაყენებელი? არაფერი. ცოდნას თავი დაანებე, კარგია, რომ სულით ავადმყოფთა სახლში თავი არ ამოვყავი თავი. ღმერთო, სად დაიღუპა, რამდენი ძვირფასი დრო?! სად არის გამოცდილებაორი თვე არ არის რაც თავისუფლად ამოვისუნთქე. ვინ არის შემწე, თანაგრძნობი, დამხმარე? არავინ.—ხელის შემშლელი, არ თანაგრძნობი? ათასი“. ახალგაზდა მღვდელს გონებაში წარმოუდგა მთელი გროვა სხვა და სხვა ფერის და სახის ტანისამოსში გამოწყობილ პირთა, რომელთ სათავეში ქვეყნიურ შარავანდედით მოსილი „ჭყოინდარი“ იდგა და ბოლოში „დათაია დიაკონი“. თავი მაღლა აიღო და დიაკვანს დაეკითხა:

— ეს კარგი, დათა. მითხარ გეთაყვა, ხალხი, ჩვენი მრევლი, დადის კი ეკლესიაში?

— ხალხი, ეკლესიაში? განიმეორე დათაია დიაკვანმა.—შობას, აღდგომას და აქა-იქ დიდ დღესასწაულებში კი და სხვა დროს ქუდიც რომ შეუგდო შიგ, გამოსატანად არ მოგეკარება. ხომ მოგეხსენებათ, ბატონო, ბრიყვი ხალხია.

— წირვა-ლოცვას კი უკლებლივ ასრულებდით?

— კი, მამაო, ვასრულებდით. თუმცა განსვენებული, უბრალო კვირიაკეებს გამოტოვებდა ხოლმე, მაგრამ, რა ექმნა, ავადმყოფი კაცი იყო... და ესეც არა?.. ხალხი არ დადიოდა ეკლესიაში და ქაჯებისთვის ხომ არ უნდა ეწირა. ეე...ხ, მამაო, ისეთი ჯიუტი ხალხია, რომ... თქვენა ბძანეთ, რომ გულკეთილობა, მამა-შვილობაო! გულკეთილობა კი არა, რაც დავიდარაბა და თავის ტეხა უნდა მათში დრამის ფულის მოგროვებას ვერ წარმოიდგენთ. განსვენებულმა ხერხი და საშუალება აქაც გამოსძებნა, სოფლის „წერალ“ მიხასთან გააკეთა საქმე. ერთ ხუთ მანეთიან „ოხარკალაიას“ იმასაც მიუგდებდა, მაგრამ დრამის ფულს კი უკლებად დროზე ჯიბეში ჩაიდებდა. მიხა „წერალი“ ბატონო, კაცი კი არა თილისმაა. ჩვენ მამასახლისს და „სუდიერებს“ საით უნდა, იქით მოატრიალებს. მამასახლისს ჯამაია „ბეგა ყაზახს“ ბევრსაც არ მოერიდება: „აი აქ დასვი ბეჭედიო, ეტყვის და მორჩა და გათავდა. მიხამ თუ მოინდომა, უკანასკნელ „სქიბუს“ (ხელსაფქვავი) გაუყიდის გლეხს და დრამის ფულს ერთ თვეში მოაგროვებს.

— ეს კი მეტის-მეტია, კაცო,—ვერ მოიომინა მღვდელმა და ცოტა არ იყოს გულ-მწყრალად წარმოსთქვა,—ესღა მაკლია, ვიღაც „წერალს“ ქრთამი ვაძლიო და დრამის ფულის მოკრეფის დროს მრევლი ავაწიოკებიო.

— ქრთამს არ გავიღებთ და მშივრები დავრჩებით. ეხ! მამაო, თქვენ ახალგაზდა კაცი ხართ. ქვეყნის ამბები წიგნებიდან იცით და თვით ცხოვრებაში ჯერ ჩახედული არა ბძანდებით. იცოცხლეთ და თვითონვე გამოცდით. ახლანდელს დროში, შე დალოცვილო, ქრთამს ვინ არ იღებს, ან ქრთამით საქმეს ვინ არ აკეთებს... აბა როგორ გინდა, როცა სხვაფრივ ცხოვრება შეუძლებელია. ვინ გინდა, ბატონო, ქრთამით საქმეს არ აკეთებდეს, „სუდი“ გინდა თუ „ნაჩალიკი“, ბლაღოჩინი თუ დეკანოზი. ჩვენ შორის დარჩეს, რასაკვირველია, და მოგახსენებინ: კაი ძღვენსა და მოსაკითხსა მათი მეუფებაც არ იწუნებსო...

— სხვის საქმეში მე არ მინდა გავერიო, გააწყვეტინა მღვდელმა.—ან ეს როგორ იქცევა, ან ის, მე სრულებით არ მეკითხება. ჩვენი ხელმძღვანელი უნდა იყოს ჩვენი სჯული და სინდისი.

(დასასრული იქნება).

უიარალო.

ტფილისი, მუხრანის ქუჩა, სტამბა „ნრომა“. რედაქტორი ნ. კურდღელაშვილი. გამომცემელი ა. ჯაჯანაშვილი.